

Vse pise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Francišanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1:50 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petih vrst. Inerdatni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

## Kaj hoče naša deklaracija.

Današnja doba ni ugodna razpravljanju in idejni poglobitvi načelnih vprašanj.

Živimo prehitro, dnevni dogodki nas prehitevajo, neizprosno strankarstvo in politika preveč vplivata na nas, da bi mogli objektivno razglabljati načelne ideje in iskati potov in sredstev za njih uresničenje.

To pa nikakor ne upravičuje, da bi stali prekrižanih rok ob strani in gledali brezdelno kako naša doba uničuje dobrine, katere smo si pridobili z velikim naporom v dolgih desetletjih. Kdor motri dogodke zadnjih let kolikaj objektivno, mora priznati, da je naš stan silno mnogo zgubil na ugledu in morali in je v teh letih mnogo naših dobrih stanovskih tovarišev hodilo s trnjem posuto križevo pot ne po lastni, ampak po zaslugi drugih. Pa vse to ni še vse najhuše. Najbolj žalostno je to, da pri tem ni trpel naš stan kot celota in ne samo posamezniki, ampak da je pri tem zelo mnogo trpela in trpi še sedaj največja dobrina našega naroda, t. i. šola, katera je nerazdružljivo spojena z našim stanom. Kljub zakonito zajamčeni stalnosti in načel pri oddaji službenih mest, so nas premetavali pri vsakem menjanju režima iz kotu v kot ter so se ozirali na vse druge momente, samo ne na naše okoliščine, delo v šoli. Vsa vaška mogotca in politični kričarji imel več vpliva, kakor pa vodstvo organizacije, ki je imelo za seboj tisoče organizirancev. To smo dovoli izkusili zadnja leta pri najrazličnejših strankah in režimih, ko ni bilo napravljanih in popravljanj krivic ne konca ne kraja. Danes menim, intri tebi. In kdo je pri tem trpel drug, kakor naš stan in šola.

Da taka pot ni prava in pelje naravnost v propast učiteljstva in šole, to leži na dlani. Zato je neobhodno potrebno, da iščemo mi vsi potov in sredstev, da postavimo svojo stanovsko organizacijo na trden temelj, katerega ne bode pretreslo nobeno menjavanje režimov in kateri bode nudil varnost in sigurnost vsakemu posamezniku in celoti. To je prvi pogoj za procvit našega stanu in naše šole.

In to pa prav nič drugega hoče deklaracija, ki ni namenjena proti prav nobeni stranki še manj pa proti kakoli osebi. Če ti kdo podtika druge namene, ta jo gleda skozi očala, katera so mu nataknila

drugi, a ideja in smisel se seveda radi tega še ne menjata. Da je pa edino to načelo pravilno in more niega izvajanje privedi nas na pravo pot, o tem bo na lašnem kdor hoče le malo razmišljati z lastnimi možgani in je bližje samemu sebi nego drugim.

Nihče ne trdi, da je slednji izraz in vsaka beseda v deklaraciji neizpodbitna in nenadomestljiva. Saj je bodo razpravljala še društva, stanovsko politični odsek in končno besedo bode šele izrekel naš najvišji forum, t. i. delegacija. Gre pred vsem za načelo in njega izvajanje. To načelo pa ni novo. Saj ga jasno zastopa § 2. naših prvih pravil. Če pa deklaracija posebej povdarja in podčrtava, je to storila neobhodna potreba, ker danes po vseh tipkih izkušnjah vidimo bolj kakor kedaj prej, da moramo to načelo jasno izvajati v vseh situacijah. Zakaj vsako kolebanje in stranpota donajajo našemu stanu in šoli samo moralno in gnotno škodo.

Kako površno čita marsikdo dandanes tudi o načelnih stvareh je videti tudi v tem, da nekateri posamezniki podtikajo deklaraciji namen iz učiteljstva ustvariti politično brezpravne ljudi, da si ravno deklaracija posebej naglašala duševno svobodo, torej tudi svobodo v političnem naziranj, kjer se lahko udeležuje vsak posameznik izven stanovske organizacije.

Nekateri zopet moti »majorizacija manjšine« in »odvojenost mišljenje«. Če se pojavi kje manjšina, ta manjšina ne bode terorizirana od večine in seveda tudi ne večina od manjšine. Vedno in povsod bode tudi v principialnih vprašanjih odločala večina, kakor je do sedaj. Manjšina bode na podala lahko izjavo in razloge, zakaj se ne strinja z večino. V koliko pa pride odvojenost mišljenje končno v poštev o tem bodejo odločili pač tisti, katerim pripade končna odločitev v dotični zadevi.

Ne rušiti in razdvajati, pač pa graditi in strniti vse pripadnike našega stanu v močno in nepremagljivo falango, ki bode zamogla delovati ob vsaki priliki in situaciji v prid šole in učiteljstva, je namen deklaracije.

Ne za posamezne osebe, pa še manj proti njim, ampak za uresničenje splošne ideje v dobrobit stanu in šole gre pri tem pokretu.

A. Hren.

## Na izpade v „Jutru“.

Pozvan od mnogih strani, naj primerno reagiram na »Jutrove« izpade, izjavljam:

Takoj v prvi številki »Učiteljskega Tovariša« po seji širjega sosveta sem jasno povedal, da oni gospodje, ki hočejo iz našega internega načelnega vprašanja o smeri naše organizacije napraviti osebno ali strankarsko politično vprašanje, ne napravljajo uslug niti osebam za katere se hočejo navidezno potezati, niti strankam, ki naj bi bile radi osamosvojitve naše organizacije v nevarnosti.

Zato tudi nisem hotel odgovarjati na »Jutrove« izpade, ker nisem hotel poglobljati nasprotstev, ki so jih nekateri vedoma in hotoma umetno širili in ustvarjali, da bi z njimi prikrili bistvo in idejo, za kar gre in s tem speljali vse zadevo v smer, kakor bi bilo vse naperjeno le proti osebi tov. Jelenca in proti demokratski stranki.

Pustiti sem hotel, naj tudi gospodje pri »Jutru« s takimi izpadi sami naprej izvajajo »kstracijo« (izraz »Jutrovih« gospodov v napadih na mojo osebo), če imajo voljo osebno in strankarsko gonjo nadaljevati in se vtikati v interne zadeve naše organizacije.

Ne bom citiral številnih pisem svojih prijateljev in tovarišev, ki absolutno odobravajo smer organizacije, katero kot bistvo in idejo povdarja Deklaracija, ker smatram to le kot osebno izjavo, temveč z mirno vestjo in polno zavestjo.

da sem na pravi poti v korist našemu stanu, čakam odločitve okrajnih učiteljskih društev, katera se imajo izreči za bistvo Deklaracije: ali so za strankarsko ali nestrankarsko stanovsko organizacijo.

To je bistvo, ki sem ga dovelj utemeljil na seji širjega sosveta, ki sem ga tam dokazal in zaradi česar je prišlo to vprašanje tudi na dnevni red seje širjega sosveta, ker se bivši poverjenik g. Jelenec ni strinjal s smerjo stanovske politike, ki jo je zastopal »Učiteljski Tovariš« ter je hotel, da bi bil zastopal enostrano strankarsko stališče in da bi se organizacija postavila na strankarsko stališče glede vzgojnega in izobraževalnega dela med stanovskim naraščajem.

Že v oktoberski seji ožjega sosveta sem povdarjal, da branim le stanovske interese, da moje stališče ni naperjeno proti nobeni stranki in bo članstvo kvečjemu bičalo to, da sem premalo obsojal pogreške svoječasne prosvetne uprave v ljubljanski oblasti. Toda tudi v tem pogledu bom lahko dal članstvu pojasnila na pokrajinski skupščini.

Konstatiram, da je na zahtevo bivšega poverjenika tov. Jelenca prišla ta tema na dnevni red seje širjega sosveta, ker je bil proti temu, da bi se »Učiteljski Tovariš« zavzemal za depolitizacijo šolstva in organizacije, in je smatral to za izpad proti stranki, kateri pripada on in jaz.

Na seji ožjega sosveta sem povdarjal, kar je razvidno iz Deklaracije in tudi iz vseh dopolnilnih člankov v »Učit. Tovarišu«, da ni naš namen spravljati nikogar od kake stranke ter se prepustiti izven organizacije vsakemu posamezniku osebno svobodo, da ostane se naprej pri svoji stranki ter deluje zanj.

Tudi kar se idejne globine in smeri organizacije tiče imam mirno vest. Ne bo pri tem trpelo niti narodno edinstvo, ki ga bomo v konkretnem mislu ustvarjali temlažje v našem stanu, šolstvu in prosveti naroda, ko bomo imeli pozitivno trdno bazo tega edinstva izvedeno v našem stanu. Strašila, ki jih gospodje postavljajo, so umetna. Bav-bav je privlečen iz arzenala predvojne dobe. Z enim letom šolskega zakona ne bode utemeljevali potrebe štiridesetletnega klana našega stanu med seboj v vseh drugih skupnih vprašanjih. Pravo idejno, kulturno in prosvetno globino bo dobila naša organizacija šele sedaj s konsekvantnim izvajanjem nove smeri, ko bomo lahko mirno posvečali vse energije strokovnemu in kulturnemu delu. Ustvarila si bo zdravo tradicijo, ki bo korenita v etično moralno in kulturno vsoto stoječemu članstvu in s tem učiti stanu, ki bo s temi vrednotami koreninil tudi v narodu in na zdravi podlagi lahko deloval zanj.

Končam z izvajanjem, ki sem jih glede načelne in idejne smeri organizacije začrtal že na seji širjega sosveta.

Našo organizacijo moramo uveljaviti kot strogo stanovsko in strokovno. Ustvariti ji je tradicijo, da bo veljala v javnosti kot visoko stoeča kulturna in prosvetna ustanova in predstaviteľica modernih vidikov naše stroke ter kot

prava reprezentantinja širokega prosvetnega dela v narodu.

Svojo borbenost za materialno stran učiteljskega stanu naj opira na zgornjo njene socialne, kulturne in etične vrednote, ki bodo stale lahko vsakemu režimu v enako visoki vrednosti nasproti.

Borbenost za personalne dobrine organizirancev naj pa uveljavlja samo v tem pravcu, da varuje pravne, etične in moralne temelje tega vprašanja.

To je načelna in idejna stran smeri organizacije, ki sem jo utemeljil na seji širjega sosveta, in ki jo hočem zastopati na pokrajinski skupščini, ne da bi pri tem cefedral besedne posameznosti Deklaracije.

Če je prišlo ob koncu seje širjega sosveta do mučnega razhoda s tov. bivšim poverjenikom Jelencom, iz česar hoče kovati nekateri sedaj svoj kapital in zadevo spraviti na osebno in strankarsko polje, ni bil to naš namen (za kar imam dokaze v rokah), temveč je bil temu kriv le teror, s katerim se je dušilo in postopalo napram idejni celoti s strani predsedstva.

Prepričan sem, da ga ni bilo ni enega tedaj med zastopniki v dvorani, ki bi odrekel tov. Jelencu neveljive zasluge, ki jih ima za naš stan. Toda: prenapet lok poč!

Ostajam pri tem, da zadeva ni ne osebna ne strankarska, temveč strogo načelna organizacijska zadeva in jo naj tudi kot tako trezno in resno obravnavajo okrajna učiteljska društva, ki naj brez pristranskih vnanih vplivov izrazijo svoje mnenje.

V Ljubljani, 3. febr. 1926.

Ivan Dimnik.

## Izjava.

Na seji širjega sosveta sem zastopal ono društvo, ki je deklaracijo predložilo. Zato sem primoran napram trditvam tovarišev bivšega poverjenika g. Jelenca in strokovnega tajnika g. Dostala k njuni izjavi v »Učit. Tov.« z dne 28. januarja ugotoviti sledeče:

1. Po sestanku 3. januarja v Mariboru, kjer so se vsi navzoči predsedniki izjavili za deklaracijo, sem preskrbel, da se deklaracija nemudoma razmnoži in razpošlje poverjeništvu in vsem predsednikom okrajnih učiteljskih društev brez izjeme, ker sem želel, da se še pred sejo seznanijo vsi z njeno vsebino in se pripravijo za eventualne ugovore. To storiti ni bila moja dolžnost. Toda dostavitev okrajnim učiteljskim društvom po poverjeništvu ni bila več možna, pač pa sem poverjeništvu o tem svojem koraku obvestil. Ako kateri od predsednikov deklaracije ni prejel, potem se je pač zgodila pomota v naslovu. (Znan mi je edini slučaj Kočevje).

2. Drugi očitek v izjavi je ta, da društvom ni bilo mogoče deklaracije obravnavati in je zahtevala po imenjem izglasovanju na seji širjega sosveta bila v nasprotstvu s stališčem članstva, da se morajo zadeve načelne, nega in občega značaja obravnavati najprej na zborovanjih okrajnih učiteljskih društev, preden se izroče ožjemu forumu. Ta očitek je zgrešil pravi naslov. Za dnevni red seje menda ni odgovoren predlagatelj deklaracije, na dnevnem redu seje pa je bil referat o smeri naše stanovske politike, torej zadeva zelo načelne, nega in občega značaja! Deklaracija predstavlja samo načelno opredelitev stališča predlagatelja k tej točki dnevnega reda. Brez te točke bi tudi deklaracija izostala. Zato po mojem mnenju tudi stališče predsednikov kočevskega in konjiškega učiteljskega društva, ki sta se izjavila proti izglasovanju resolucije (ne proti njej!): ni bilo pravilno. Vsak zastopnik je pač bil naravnost dolžan, ako ni poznal dovolj mišljenja svojega članstva, ali ako si ni upal nositi sam odgovornosti za kak dalekosežnejši sklep, da vpraša društvo ali odbor, kak-

šno stališče naj zavzame k omenjeni točki dnevnega reda.

Mimogrede naj tukaj omenjam, da deklaracija sploh ne vsebuje nič novega, določa samo podrobneje, v čem obstoja stanovski pravec organizacije za katerega smo se že ponovno izrekli, izjava samo neizogibne konsekvence iz našega stališča, izražena tudi v pravilih, da hočemo eno samo organizacijo za vse učiteljstvo v državi. Komur konsekvence niso po godu se mora odreči tudi temu namenu in cilju.

3. Izjava nadalje pravi, da predsedstvo, varujoč pravila in dolžnosti organizacije, ni pripustilo glasovanja o deklaraciji glede na člen 68 poslovnika, ki pravi: »Vprašanja in sklepe, ki so za vse učiteljstvo važni, je poslati poverjeništvu, da jih obravnava v ožjem« in širjem sosvetu in da jih izroči odsekom v razpravo oziroma jih pripravi za pokrajinsko skupščino. — Moje prepričanje je, da se morajo pravila in poslovnik smiselno tolmčiti iz namena, ki ga je imelo članstvo ob sklepanju istih in da bi bilo bolje, ako bi bil predsednik v večji meri uvaževal voljo navzočega članstva in se ne obotavljal dati deklaracije na glasovanje. Razpravljanje samo brez zavzemanja stališča, brez zaključkov in sklepov se mi zdi nezmislivo.

4. Izjava končava smiselno z zaključkom, da sta podpisana demisionarala radi tega, ker sta se nahajala s svojimi pojmovanem poslovnika in parlamentarnih običajev v nasprotstvu z večino članov širjega sosveta. Ali je to točno ali ni točno, jemljemo na znanje, da nista podala demisijske iz načelnih pomislekov proti deklaraciji. Ne morem na molče mimo trditve v predzadnji točki izjave, da ni vodstvo organizacije s stališča deklaracije nikdar in nikler izrabljalo svojega stališča v strankarske politične svrhe. Ne očitam odstopivšemu vodstvu kakega »izrabljanja« v nečastnem pomenu be-

\* Ni bila dana deklaracija na seji ožjega sosveta dne 9. jan. t. l. v razpravo.

Uredn.

sede, kake zlorabe njegovega položaja, mislim le na smer njegove politike in ugovorjam zgorajšnji trditvi v toliko, v kolikor bi molk vzbujal videz, da nisem bil umravljen k izjavi, ki sem jo podal v imenu svojega društva na seji širjega sosveta, da smatramo delovanje pover-

jenštva nasprotno smeri začetni v deklaraciji. Razloge za izjavo sem navedel na seji.

Na Prevaljah, dne 2. febr. 1926.

Rud. Mencin.

## K osamosvojitvi — naprej!

Vsaka zdrava misel zmagaja slei ali prei pa naj se jo še tako tlači.

Taka zdrava misel je bila v duši učitelstva; ni pa mogla na dan, ker je imela zveste čuvaje. Skrbno in dosledno so jo čuvali, da ni odjeknil iz hiše učiteljskega stanu en sam iek hrepenenja po pravi stanovski svobodi. In končno je prišlo, kar je moralo priti: vse potrpljenje učiteljstva, vse bridke izkušnje, vse dolgoletno zapostavljanje in zlorabljanje stanu se je združilo v mogočnem odmevu jannarske Deklaracije. Dorekla je misel in zavest po pravi svobodni stanu.

Bo li zrelo učiteljstvo, bo li razumevalo dati novorojenemu detetu primerne hrane, da se razvije v orjaka, ki bo štetil vsepovsod proti vsakemu poedincu kakor celokupni stan.

Živo vero nosim v srcu, da je mogoče dvigniti učiteljski stan po smernicah »Deklaracije« na isto višino, na katero se mora dvigniti stan, ki je narodu potreben kakor sol jedi.

Ne v agitaciji, ne v prigovarjanju, ne v lepih člankih — v vaših dušah kolegi in kolegije mora vzkleti silna stanovska zavest neomamljivo prepričanje, da je edina rešitev stanu v osamosvojitvi. Pomislite samo, da smo stan, ki je bil neobhodna potreba narodu — je — in bo — in zavedati se moramo, da smo v službi naroda, ki je suveren.

Narod je naša baza in ne stranke, ne režimi, ki nrrdejo in padejo, narod ostane in z njim učiteljstvo. Mari naj se buni mo narodu radi lepih oči te ali one stranke! Tovariši pogum, poglejte mirno, a globoko v oči vsem onim, ki vas vabijo s sladkimi besedami z zlatimi obljubami, da vas premotijo, s pravega pota, ki vam ga kažejo smernice Deklaracije.

Ne sledite jim, ker vas hočejo varati v svojo korist. Pomislite da ste nad pol stoletja vlekl v potu svojega obraza, bičani, zaničevani in olinjavani kot stan —

za druge. Kdor je utednil vas ie izrabljali — ne samo poedince — cele stanovske organizacije so upregali v korist osebnim in političnim namenom. In — ko ste storili svoje delo — so vas zavržli, kakor se zavrže ožeta limona.

Proč s pomisleki, tu smo, naše delo naj ie posvečeno narodu, ki nas ie poklical, iz katerega smo izšli: toda narod ni ta ali ona oseba, narod ie masa, ki hrepeni po kulturnih in socialnih dobrinah, ki jih donaja le vestno in intenzivno delo.

Velik del tega, kar imenujemo dobrina, pa bodisi v tem ali onem zmislu, ie zavisen od učiteljskega stanu. Čemu na razpotju razmišljati! Izšel sem iz naroda — tedaj vse delo za narod.

Cankar ie rekel nekje — ironično seveda: »Narod ie hloed, ki ga obdelujejo posamezni sebi v korist« — Iaz pravim: »Učiteljski stan ie bil do danes hloed«, ki so ga obdelovali in mučili in natezovali po svoje. Z Deklaracijo naj pride v naše duše spoznanje, da mora polstoletna zloraba stanu prenehati ter mu zasvetiti ona svoboda, ki ie more nuditi svoboden narod svojemu prvemu in največjemu dobitniku — učitelju.

Roko stran od stanu vsi klevetniki in kupčevalci duš, pustite učiteljstvo, da se razvije v svoji organizaciji svobodno v srečo in blaginjo naroda v pomirjenju razburjenih strasti, da more s svojim zvišenim in plemenitim delom odstraniti strupene robe, ki so zrastle vsled danih razmer med našim narodom, da izleči rak-rane na katerih trpe mase ljudstva.

Učiteljstvo glej, v Deklaraciji ie spas stanu! Okleni se io v dušo zavrz vse osebnosti — pusti vse ozire in pomisleke, očisti svojo dušo vseh sugestij in sovražnega strupa, strni se v mogočno stanovsko organizacijo ki ti bo prinesla v najbližnjem času mnogo dobrega in blagodejen mir!

Fran Škulj.

## Vidovičeva vzgojna šola v Sarajevu.

(Novo izobraževalno gibanje v kočevskem učit. društvu.)

Nedelja 24. pr. m znači mejnik v tem društvu, ker ie prišlo vani novo življenje, saj se ie zbudilo iz zimske otrplosti.

Tudi pri nas bijemo borbo s temo in iščemo novih boljših poti za svojo lastno dovršenost, potrebno vzgojiteljem in prosvetiteljem!

Tovariša Mervič in Kmet se nista bala ne stroškov ne dolgega pota v Kočevje, da sta nam orisala delo enega najplemenitejših naših mož, Miljenka Vidoviča. Spoznali smo njegovo in njegovih sodelavcev vzgojno delo in njegovo slovečo šolo v Sarajevu, ki ie postalo radi Vidovičevih zaslug središče naše vzgoje in resnične kulture.

To popoldne smo si tudi mi zapisali na prapor: Reformacija naših duš in src, reforma naroda, človeštva!

Glavna misel iz Vidovičeve brošure »Društvena dekadenca«: »Glejte, kaj danes grozi Evropi in radi česar se more ona upropasti: skok v neizvestnost, v anarhijo, v praznino. Skok iz stare kulture v novo, ki ie še ni.«

»Radi Evrope in rešitve človeštva moramo vložiti vse sile in napore v dve

smeri: da se namreč v korenu prepreči nov bojni orkan in se vzpostavi v družbi nova kultura, ki bo imela svojo življenjsko korenino v srcu istini in ljubavi. To veliko spasonosno idejo more udelejeviti samo vzgoja, ki ie edina v stanu, da pripravi — s svojim vplivom na intelekt in dušo — nov naraščai boljši, bolj prosvitljen in bolj moralen od današnjega.«

Vidović izdaja tudi več listov:

Mesečnik »Uzgajatelj«. To ie časopis za moralno in etično poboljšanje družbe, ki ga urejuje Milj. Vidović in izhaja v Sarajevu.

Če nekdo, nam pokaže pravo pot Vidović, ki ie zaslovel že izven Evrope in ie sigurno eden največjih današnjih reformatorjev vzgoje in pouka. Vsaka učiteljska knjižnica bi morala dobivati prekrasno bogato revijo »Uzgajatelj«. Naročiti jo ie pri upravi »Uzgajatelj«, Sarajevo, Aleksandrova ulica, broj 62, Stane letno 100 Din.

Tednik »Novi čovjek« — Vidovičev časopis za moralno etični pokret — izhaja tudi v Sarajevu. Naročnina ie 80 Din letno.

Spt.

Završnik Alfonz, predsednik.

## Učiteljsko društvo za Kočevski okraj.

Vsem članom v vednost, da o deklaraciji do seje širjega sosveta, dne 10. januarja t. l. v Ljubljani društvo ni bilo obveščeno, zato se ista tudi ni mogla dostaviti članstvu v izjavo in predsednik brez odobritve članstva ni mogel na seji glasovati ne za ne proti. Pridržel sem si pa pravico, da se društvo izjavi o deklaraciji, kadar to sklene celokupno članstvo bodisi na zborovanju ali pa na posršenem običnem zboru. Če so imeli posamezni nekompetentni faktorji deklaracijo že pred sejo širjega sosveta in da

niso hoteli omogočiti, da izve za deklaracijo vse članstvo ne morem odgovorjati. Redni občni zbor društva se bo vršil radi neugodnih vremenskih razmer in velike oddaljenosti članstva v začetku aprila. O sedanjih prilikah v društvu dobi članstvo v teku tedna pismeno okrožnico; zato dotlej počakajte z vsemi raznimi izjavami, ki se vam nelegalno anonimno in samo v beganje članstva v zadnjem času vsiljujejo.

Završnik Alfonz, predsednik.

**Upravitelji, upraviteljice! Naročite „Zvonček“ iz prejšnjih let. Poslužite se dopisnice!**

## O poučevanju slovenščine in hrvaščine na ljudskih šolah med Slovani v Italiji.

Z znano Gentilijevo šolsko reformo so bile odpravljene vse ljudske šole s slovenskim, odnosno hrvatskim učnim jezikom v Italiji in sicer ie bil še z istim šolskim letom (1923/24.), odpravljen prvi razred, naslednje šolsko leto ie bil odpravljen drugi razred in letos se poučuje v slovenščini, odnosno hrvaščini samo očeterega razreda dalje, v kolikor seveda četrti razredi sploh obstojajo. Prihodnje šolsko leto odpadejo še tri in slovenska in hrvatska šola v Italiji ie s tem praktično zakopana kajti petih in šestih razredov, katerim ie določeno še eno, odnosno dve leti življenja, ie le skrajno malo.

Ljudske šole s slovenskim, odnosno hrvatskim učnim jezikom niso bile odpravljene s posebnim zakonom, ki bi pokazal vsemu svetu pravo mišljenje in namene vladajočih krogov, pač pa samo z nedolžno formuliranim paragrafom v splošni šolski reformi.

Da bi se pa laivnosti pokazal velikodušne napram zatiranim manjšinam so določili, da imajo slovenski in hrvatski otroci pravico do pouka v materinščini v nekakšnih dodatnih urah, ki se pa morajo obdržati izven rednega urnika.

Toda ta pravica ie ostala v splošnem na papirju. Kajti učenci, ki hočejo uživati to pravico morajo začetkom leta ob vpisovanju predložiti prijavo spisano v italijanščini. Že ta zahteva ie neprimerna, kajti naše ljudstvo ie po večini kmeškega stanu in se težko odloči, da sploh piše, kaj šele v jeziku, ki ga sploh ne pozna. Vsaka pomoč pri tem od druge strani pa se smatra kot najhujša iredentovska agitacija. V kolikih slučajih pa so se italijanski učitelji branili sprejeti te prijave. Že radi teh formalnih težkoč ie veliko število naše dece brez pouka v materinščini.

Tudi v krajih, kjer so se učenci pravočasno in pravilno prijavili, se veliko-

krat pouk resnično ni vršil. Veliko krajev, kjer so se kljub prizadevanju staršev in kljub temu, da so slovenske učne moci na razpolago, ne poučuje slovenščina, tako n. pr. v Lazaretu v Koprščini. Drugod se ne vrši pouk v dodatnih urah, kjer ni učitelja, ki bi poučeval slovenščino, n. pr. na Dobrodo. Pri tem pa pozabljajo, koliko slovenskih in hrvatskih učiteljev so vrgli na cesto samo radi tega, ker so Slovenci ali Hrvatje.

Kier se na pouk vrši, se vrši večinoma po mačehovski. Tako n. pr. v tržaški okolici, kjer se poučuje slovenščina ali v dopoldanskih urah tako da morajo desetletni otroci napraviti v zimskem času v večernih urah do večini zelo dolgo pot, da prisostvujejo eni uri pouka v materinščini. Drugod na morajo otroci iz lastnega šolskega poslopja v vrsti se podati na drug šolski zavod, ki ie dober četrt ure oddaljen, samo menda radi tega, ker njih zavod ie bil prvotno slovenski, drugi pa od vsega začetka italijanski (to se dogaja pri Sv. Ivanu pri Trstu).

Toda tudi ta pouk, ki se resnično vrši ie dokaj čuden, menda edini svoje vrste na vsem svetu. Poučuje se namreč brez knjig. Za tržaško okolico velja celo naredba, da ne smejo pri tem pouku ne čitati ne pisati. Učitelj lim sme k večjemu pripovedovati pravljice in zato morajo kakor rečeno otroci hoditi po ure daleč in še več v šolo.

Sicer pa ie tudi pouk v še ostalih slovenskih in hrvatskih razredih dokaj čuden. Tudi tam namreč nimajo učnih knjig. Šolska oblast ie namreč za tekoče leto aprobirala samo učne knjižice za prvi, drugi in tretji razred, to ie za razrede, ki več ne obstojajo. Ni izključeno, da bodo za prihodnje leto aprobirane knjižice za četrti razred, ki tedaj odpade.

## Gibanje učiteljstva in prosvete v drugih državah.

### Iz Nemčije.

—nem Problem mlajšega učiteljstva v Nemčiji. Naša država se gospodarsko konsoliduje s tem v zvezi pa se ie pojavil boj za eksistenco. Skrb za kruh ie zavlada tudi v naših vrstah, kar nas preseneča, ker nekoč tega nismo poznali. Naše šolstvo se razvija, obenem pa nam rodi nadprodukcijo naraščaja. Govori se, da ie okrog 700 učiteljskih moči brez službe. To dejstvo nam vzbuja sočutje, a tolažimo se, da nismo samo mi obupanji tovarišev, temveč, da jih imajo druge države tudi in celo toliko, da niso v nobenem razmerju z našimi.

Oglejmo si Prusijo:

Tam ie sistemiziranih 112.000 učnih mest, 27.000 pa ie mladih učiteljev, ki so brez službe in čakajo na kako namestitev. In kako dolgo bodo morali čakati, da pridejo do kruha v učiteljski službi? Po računu pridejo slednji šele leta 1933, na vrsto. V svojem obupnem stanju si iščejo zasluzka povsod z upanjem v srcu, da se jim konečno vendar odprejo vrata v šolo, za kar edino so usposobljeni. Kakšne službe prevzemajo začasno? So policijski uradniki, pomočniki na pošti, delujejo pri požarni brambli, kravji pastirji so, vozniki dninarji igralci v kinu in kavarnah, potujoči igralci, statisti, kolporterji, potniki itd. Kljub temu pa ie še vedno 75% mladih učiteljev brez zasluzka, ker ne morejo najti službe. Zato se jih veliko poda na neprava pota in samomori se vrše pogostoma.

Prusko Učit. društvo skrbi z vso vohemenco za svoje bedne naraščainike ter pritiska na vlado da odpomore. Pruski deželni zbor ie opetovano pretresoval zadevo učit. naraščaja in ie slednjič sklenil, da pomaga brezposelnim učiteljem s podporami, potem da zniža število otrok v razredu na 40, da zniža število obveznih ur starejšim učiteljem, da povzdigne nižje na višje organizirane šole, potem pa, da se bo čakalna doba vračunala v službeno dobo. Obenem ie tudi naprosil drž. ministrstvo, da povšča podporo za brezposelne učitelje na 5.000.000 Mk.

Skleni so storjeni, a izvedbe teh se zavlačujejo. Danes ie na Pruskem še vedno 12.485 razredov, ki imajo nad 60 otrok, več kot 50 otrok ima 46.967 razredov, več kot 40 pa 76.828 razredov, torej 73,12%. Če bi hoteli izvršiti sklep, da nima razred več kot 40 otrok — in to bi

se moralo izvršiti povsod — bi na Pruskem ne bilo nobenega brezposelnega učitelja. Če na se bodo učitelji, ki so danes brez službe, ali pa v tujih poklicih, podali tekmo let v učiteljske službe, ne bodo to več učitelji, ki bodo z navdušenjem delovali temveč mladeniči, ki so zgubili mladinski duh.

Svetovna gospodarska kriza vlada preko vse Evrope, boj za obstanek ie kritičen, a naša mladina bodi vesela, da skrbi zate Jugoslavija; kjer so razmere vendar še srečnejše kot pa v drugih državah. V prosvetnih oblastih imamo osebe, ki skrbje za procvit šolstva in dobrobit učiteljstva. Le-ti bodo tudi skrbeli da ne bomo imeli brezposelnih tovarišev.

Leo P.

### Iz Estonske.

—est Višje šolstvo. Povojna država ob Baltiku, Estonska, ima 1.1 milijona duš. Boj proti analfabetizmu se močno bije, 88% ie pismenih, seveda procenti so šteti z ozirom na število prebivalstva nad 12 let starosti. Od 3 visokih šol, ki imajo preko 5000 vpisanih, ie najvažnejša univerza v Dorpatu. Tik ob preobratu so profesorji predavali v estonščini, ruščini in nemščini, dočim sedaj, ko so se privadili jeziku, predavajo samo v estonščini. Druga univerza se nahaja v Revalu, a tretja takozvana Glasbena visoka šola istotam. Predavatelji na tej šoli so iz bivšega petrograjskega konservatorija.

### Iz Poljske.

—polj Boj med nemško in poljsko šolo. Varšava ie zbrala pred meseci poljske begunce iz Nemčije, vsled zatiranja poljskega šolstva na nemškem Pruskem. V resoluciji pozivajo poljsko vlado, naj izvrši nad nemškim šolstvom na Poljskem represalije, s tem da zapre vse nemške šole, ki presežajo dogovore mednarodnega manjšinskega pakta. Zdi se, da ie prosvetni minister Poljske na strani teh propagandistov.

R—ež.

### Iz Japonske.

—jap Obče. Japonci so se učili in se uče od Evropejcev. Navzemajo si duha in ga prikuje ter akomodirajo svojim prilikam. Človek bi mislil, da ie japonsko šolstvo zelo nizko, a moti se. Japonska ie leta 1921, imela 43.280 zavodov in vzgojevališč, počenši od otroških vrtcev do univerz z 10.425.742 obiskujočih.